

Streszczenie

Projekt „**Szkoła dostępna dla wszystkich**” (*Accessible School for All*) jest projektem pilotażowym realizowanym przez Instytut Badań Edukacyjnych, UNICEF oraz Ministerstwo Edukacji Narodowej we współpracy z uczelniami i organizacjami pozarządowymi. Jego głównym celem jest podniesienie kompetencji nauczycieli specjalistów (pedagogów, psychologów, pedagogów specjalnych, logopedów) w zakresie udzielania adekwatnego wsparcia dla wszystkich grup odbiorców (dzieci/uczniów, rodziców, nauczycieli).

Głównym celem badania ewaluacyjnego była ocena skuteczności projektu oraz jakości wsparcia z perspektywy kluczowych grup zaangażowanych w jego realizację. Cele szczegółowe obejmowały:

1. **Ocenę realizacji założeń operacyjnych projektu**, takich jak dotarcie do grup docelowych, realizację zaplanowanych prac oraz osiągnięcie założonych wskaźników;
2. **Analizę procesu rekrutacji i selekcji placówek edukacyjnych**, w tym ocenę struktury placówek, zgodności struktury uczestników z założeniami projektu oraz skuteczności systemu selekcji;
3. **Ocenę realizacji szkoleń, warsztatów i konsultacji**, w tym analizę liczby uczestników, dostępności i jakości wsparcia oraz ewaluację materiałów szkoleniowych i narzędzi diagnostycznych;
4. **Analizę realizacji interwencji w przedszkolach i szkołach**, obejmującą ocenę liczby i rodzajów interwencji, ich skuteczności oraz czynników wpływających na wybór i skuteczność interwencji.

Ramowa koncepcja badania opierała się na ewaluacji opartej na teorii (*Theory-Based Evaluation – TBE*). Schemat badawczy obejmował kilka etapów: wskazanie problemu przyczynowo-skutkowego, opracowanie teorii zmiany i łańcucha efektów projektu oraz zgromadzenie dowodów do weryfikacji teorii zmiany. Badanie ewaluacyjne objęło analizę danych zastanych (w tym: dokumentację projektową, akty prawne, dane nt. szkół i uczestników projektu, materiały szkoleniowe, raporty z interwencji oraz dane statystyczne). Przeprowadzono 557 wywiadów kwestionariuszowych wśród nauczycieli specjalistów (CAWI/CATI), co stanowi 55%-ową stopę zwrotu w stosunku do zidentyfikowanej populacji. Przeprowadzono 9 wywiadów, w tym 3 z przedstawicielami instytucji (IBE, MEN, UNICEF) i 6 z ekspertami merytorycznymi. Przeprowadzono 3 wywiady grupowe online oraz zrealizowano 6 studiów przypadku w placówkach edukacyjnych (1 przedszkole, 3 szkoły podstawowe, 2 szkoły ponadpodstawowe). Benchmarking jako analiza porównawcza obejmował 3 projekty wybrane w porozumieniu z Zamawiającym. W ramach badania przeprowadzono dwa warsztaty ewaluacyjne: warsztat strukturyzujący i warsztat rekomendacyjny.

Projekt „Szkoła dostępna dla wszystkich” cieszył się **ogromnym zainteresowaniem**. W ciągu dwóch tygodni od rozpoczęcia rekrutacji zgłosiło się ponad 700 dyrektorów placówek edukacyjnych i finalnie ponad tysiąc nauczycieli. 97,1% uczestników stanowiły kobiety. Najliczniejszą grupę zawodową stanowili pedagodzy specjaliści (34%), pedagodzy (28%) oraz psychologowie (24%). Uczestnicy pochodzili głównie ze szkół podstawowych (73%), przedszkoli (15%) i liceów ogólnokształcących (8%). Większość (67,3%) dowiedziała się o projekcie od dyrektorów, którzy byli informowani na konferencjach dotyczących edukacji włączającej, a także poprzez e-maile i strony internetowe Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz UNICEF.

Szkolenia w ramach projektu były realizowane jako **kurs e-learningowy** na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej. Uczestnicy mieli swobodny dostęp do platformy, co pozwalało im brać udział w zajęciach

w dowolnym czasie i tempie. Kursy online w projekcie „Szkola dostępna dla wszystkich” zostały **wysoko ocenione** przez uczestników, którzy docenili elastyczność harmonogramu, umożliwiającą dostosowanie nauki do ich obowiązków zawodowych i prywatnych. Respondenci podkreślali **wysoką wartość merytoryczną materiałów**, które były dobrze przemyślane i odpowiadały na rzeczywiste wyzwania. Wysoko oceniono również różnorodność dostępnych narzędzi, takich jak ćwiczenia i filmy edukacyjne, co sprzyjało indywidualnemu podejściu do nauki.

W drugim etapie szkoleń, prowadzonych w formie **warsztatów**, nauczyciele specjaliści omawiali kluczowe zagadnienia dotyczące realizacji interwencji. Ponad 60% uczestników wzięło udział w warsztatach, a 86% z nich ukończyło II etap projektu, zdobywając certyfikat „Odznaka+” za co najmniej 70% obecności. Uczestnicy jednak wskazywali, że wyróżnienie w postaci odznaki nie odzwierciedlało w pełni ich zaangażowania czasowego, które odpowiadało zakresowi studiów podyplomowych. Warsztaty były **dobrze oceniane za wysoki poziom merytoryczny** prowadzących oraz **jakość materiałów dydaktycznych**. Uczestnicy podkreślali przydatność zdobytej wiedzy w codziennej pracy oraz wartość aktywnego uczestnictwa, co sprzyjało wymianie doświadczeń. Ważnym elementem było również **indywidualne doradztwo merytoryczne**. Dla części uczestników ilość materiałów do przyswojenia w krótkim czasie była wyzwaniem, wyrażali również chęć wyboru tematów warsztatów w przyszłości, aby lepiej dopasować je do swoich potrzeb.

Na kolejnym etapie projektu uczestnicy wybierali co najmniej pięć z 24 zaproponowanych **interwencji**, które wdrażali w swoich placówkach. Badanie wykazało, że większość nauczycieli jest **na początkowym etapie wdrażania interwencji** - 40% badanej populacji specjalistów zrealizowało co najmniej jedną interwencję. Uczestnicy wskazali, że na wybór interwencji wpływały: liczba uczniów wymagających wsparcia (86,5% wskazań), konkretne problemy w szkole (86,1%) oraz potrzeba rozwoju zawodowego (78,2%). Nauczyciele wybierali te interwencje, które rzeczywiście były najbardziej potrzebne placówkom edukacyjnym, co potwierdza trafne zaplanowanie działań w projekcie względem potrzeb bezpośrednich odbiorców (specjaliści) i dalszych interesariuszy projektu (placówki i ich kadra, dzieci i rodzice).

W ramach projektu wprowadzono bezpłatne **konsultacje specjalistyczne** dla pracowników pedagogicznych, rodziców (opiekunów prawnych) oraz pełnoletnich uczniów placówek biorących udział w projekcie. Konsultacje miały **charakter edukacyjny i wspierający**, a ich celem było wyposażenie uczestników w narzędzia do radzenia sobie z trudnymi sytuacjami. Dotychczas odbyło się około 1000 godzin spotkań. Konsultacje zostały uznane za **mocną stronę projektu**, szczególnie te skierowane do rodziców. Uczestnicy chwalili **indywidualne podejście** specjalistów, ich **profesjonalizm** oraz **wygodne formy konsultacji**, takie jak spotkania online i rozmowy telefoniczne. Podkreślano również **anonimowość** oraz **szybki dostęp** do wsparcia. Jednak niektórzy uczestnicy wskazywali, że liczba dostępnych terminów była niewystarczająca. Organizatorzy wykazali otwartość na sugestie dotyczące zmian w formacie konsultacji, co pozytywnie wpłynęło na ich efektywność.

Projekt został wysoko oceniony przez interesariuszy za staranne zaplanowanie i wysoki poziom merytoryczny. Elastyczność projektu pozwalała na dostosowanie do potrzeb uczestników, np. poprzez stworzenie osobnej ścieżki dla przedszkoli. Projekt miał na celu wpływanie na nauczycieli specjalistów, ale zakładano również, że **efekty będą rozprzestrzeniać się na innych interesariuszy**, takich jak nauczyciele przedmiotowi, placówki, uczniowie i rodzice. Przyczynił się do wzrostu wiedzy na temat edukacji włączającej oraz stworzenia przyjaznego klimatu w placówkach. **Nauczyciele wysoko ocenili model kształcenia oparty na praktycznym uczeniu się, a większość z nich zyskała dostęp do nowych narzędzi diagnostycznych**. Wsparcie oferowane przez IBE na różnych etapach projektu również zostało ocenione pozytywnie. **Wśród kluczowych wyników należy wymienić:** (1) wzrost wiedzy na temat edukacji włączającej, który zauważyło 85% respondentów; (2) poprawę

klimatu w placówkach, szczególnie w zakresie zdrowia psychicznego dzieci, dostrzegło 84% badanych; (3) dostęp do profesjonalnych narzędzi diagnostycznych uzyskało 81,5% respondentów; (4) zmianę postaw kadry wobec edukacji włączającej (66%) oraz integrację dzieci uchodźców z Ukrainy (64%).

W kontekście zmian w projekcie, analiza obecnego programu wykazała, że jego rozbudowana struktura i czasochłonność często stanowią nadmierne obciążenie dla nauczycieli. W związku z tym **główną rekomendacją jest modyfikacja programu** w następujący sposób: (1) Obowiązkowy moduł szkoleń e-learning na poziomie podstawowym dla wszystkich uczestników (uproszczony w stosunku do obecnego zakresu). (2) Możliwość wyboru przez uczestnika do trzech interwencji do wdrożenia. (3) Dobór modułu szkoleń e-learningowych na poziomie zaawansowanym oraz odpowiednich warsztatów w zależności od wybranych interwencji. (4) Realizacja co najmniej jednej interwencji przez uczestnika. W kontekście współpracy w ramach projektu, sugerujemy rozważenie wprowadzenia **wieloletniej formuły finansowania**. Obecna jednoroczna formuła, powiązana z rokiem budżetowym, a nie szkolnym, znacznie utrudnia wdrażanie projektu. Optymalnym rozwiązaniem byłoby wprowadzenie wieloletniego finansowania, nawet jeśli kolejne transze byłyby uzależnione od dostępności środków od głównych finansujących. W raporcie wskazujemy również kilka dodatkowych rekomendacji o bardziej operacyjnym charakterze.

Warto zauważyć, że niniejsza ewaluacja skupiała się na aspektach związanych z wdrażaniem projektu i koncentrowała na uchwyceniu perspektywy głównych interesariuszy, w szczególności uczestników projektu oraz placówek edukacyjnych. **Sam projekt ma natomiast charakter pilotażowy i w tym względzie, w opinii zespołu ewaluacyjnego, jest wdrażany modelowo.** Projekt angażuje wiele grup interesu, w tym organizacje międzynarodowe, administrację rządową oraz środowisko naukowe i specjalistyczne, m.in. poprzez prace komitetu sterującego. Jest nastawiony na uczenie się i szybkie wdrażanie zdobytych doświadczeń, co pozwala na jego ciągłą optymalizację. W ramach projektu realizowany jest duży komponent badawczy, który ocenia rzeczywisty wpływ na uczniów placówek objętych wsparciem.

Projekt, **wdrażany przez Instytut Badań Edukacyjnych we współpracy** z uczelniami, realizowany jest w porozumieniu UNICEF i Ministerstwa Edukacji Narodowej. Umożliwia to szerokie wykorzystanie zdobytej wiedzy, praktycznych rozwiązań i doświadczeń zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym (potencjalne kierunki dla takich działań zostały wskazane w podsumowaniu raportu). W kontekście krajowym i unijnym, rosnące wyzwania związane z dostosowaniem systemu edukacji do potrzeb uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami edukacyjnymi są coraz bardziej widoczne. Wprowadzane i planowane w Polsce zmiany legislacyjne stwarzają możliwość do praktycznego wykorzystania testowanych w modelu doświadczeń. Polska Prezydencja stwarza natomiast możliwość promowania takich rozwiązań na forum UE. Jest to również szczególnie istotne w kontekście przyszłych wyzwań związanych z odbudową i poprawą usług edukacyjnych w Ukrainie po zakończeniu agresji Rosji na ten kraj. Wiele z wypracowanych praktycznych rozwiązań projektowych jest już bowiem dostępnych w języku ukraińskim.

Projekt w liczbach

Uczestnicy projektu

70%

SZKOŁY
PODSTAWOWE

13%

PRZEDSZKOLA

9%

LICEA

7%

TECHNIKA

Uczestnicy projektu wg województw

TOP 3:

- o Wielkopolskie
- o Mazowieckie
- o Śląskie

Uczestnicy projektu

Ocenia wsparcie
wysoko lub bardzo
wysoko

Czuje się
przygotowana do
bycia DDU

Chce wziąć udział
w przyszłych
projektach

Pozytywnie ocenia
kontakt i wsparcie
ze strony IBE

Wpływ projektu na poszczególne efekty wsparcia

Wzrost wiedzy o
edukacji
włączającej

Wzmocnienie klimatu
placówki dla ochrony
zdrowia psychicznego

Dostęp do narzędzi
diagnostycznych

Współpracę
nauczycieli

Korzystanie z narzędzi diagnostycznych

TOP 3

Objawy-
Kompetencje-
Cechy

Szkolna Ocena
Funkcjonalna

Kompleksowa
Analiza
Procesów
Poznawczych

